

Ивайло Диманов: Стихът е лек срещу простащината

Ивайло Диманов е поет, писател и журналист, автор на шест книги и носител на престижни награди за поезия и журналистика. Според известния бард на българската литература свободата е състояние на духа, изкуството ни помага да се докоснем до мантията на Бога, а поезията е лек срещу чалгарския грип на тоталната бездуховност.

Г-н Диманов, у Вас съжителстват няколко музи. Вие сте поет, писател, журналист, художник, музикант. Как постигате равновесие между всичко това?

Няма равновесие. Както кръвното ми непрекъснато играе, така и аз вечно играя със знаци и звуци. Разхвърлям ги, после бавно реда, а после отново ги разпилявам. Колкото и абсурдно да е, това ме забавлява. Знаците и звуците имат различна стойност и значение. Но когато ги подредиш както трябва, срокът на годност е вечен! В устата на логорея вода падат от думи е епидемично опасен – те са болесотворни бацили, които пръскат зараза и най-малкото, с което ще се отървеш е хронична мигрена. В устата на болшинството от политиците думите наподобяват чек от фалирал милионер – нямат никаква стойност. В речника на някой добър поет думите са като биле омайниче. Той ще ги подреди в лечебна амалгама и ти пиеш с наслада и би могъл да преодолее хиляди препятствия и несгоди. В най-трудни мигове си повтарям любими строфи от безсмъртни поети и това някак ме е спасявало. Думата е неимуществена застраховка на съкровени възжеления, а добрата дума е шперц за доброволен взлом в душата на човека! Ами да вземем например догматичните послания на Библията. Нима всяка една притча за доброто и злото не е прозрение, което всеки ден се сбъдва? И най-големият атеист би признал великото пророчество на Божията промисъл. Семантичната енергия на всяка дума би могла да се превърне в кинетична, но всичко зависи от чия уста

И. Диманов по време на среща със студенти по журналистика в УНСС

излиза посланието, от коя страна на барикадата гранатометът хвърля „казаната дума“...

Вие сте носител на няколко награди за поезия. Коя от тях Ви е най-скъпа?

Отговорът е много лесен. Вярно е, че наградата от международния курс в Италия е изключителен успех, нека не забравяме, че за първи път българин я печели! Но най-много ценя Националната награда за поезия „Димчо Дебелянов“. Това е най-достоиното литературно отличие в България, сред чиито лауреати са Иван Динков и Валери Петров.

Каква е съдбата на българската литература след т. нар. преход?

Днес писателят може да пише каквото си поиска. Но като че ли гласът му се чува все по-тихо. Някои казват, че тъкмо свободата на словото е най-го-

лямото достижение на демокрацията. Пък аз си мисля, че тя е като Синята птица на Метерлинк. Всички наивници вярват в нея, но никой още не я е срещал. Хитлер гореше написаното от враговете си, Тодор Живков заглушаваше гласа им, но така или иначе никой не извади десидентския бестселър, оцелял от тоталитаризма. Свободата е състояние. Не толкова на тялото, колкото на духа, струва ми се. И в най-свободното гражданско общество човек понякога живее с робската нагласа на обречен неудачник. Другаде осъденият на смърт подкрепя треперещата ръка на палача си, а свободния му дух се рее високо над ешафода. Има такива случки, чиято полза е правилният прочит. Всеки от нас помни онзи прочут рефрен „Свободата, Санчо...“, който впрочем е писан в затворническа килия. Този рефрен е звучал и на Пер Лашез, и в килиите на Гуантанамо, и в оная

тъпа реклама на благоевградския салам. Свободата на избор тласка едного към „Сватбения марш“ на Менделсон, а друго – към гурбетчийството из чужди страни... Лично за мен чистият бял лист в полунощ е най-истинската метафора на Свободата. Заставам пред нея като войвода в бяла риза пред бесилката. И сам на себе си всеки път доказвам сладостта на тръпката, че съм жив и свободен да пиша! И чувствам приятния гъдел, че още ще бъда...

Кое е според Вас най-хубавото стихотворение, което сте написал?
Дъщеря ми Ива. Нея съм зографисал с много любов...

Как оцелява днес българинът?
Като в развъдник за алигатори. Катери се върху тялото на съседния българин, за да се спаси от зъбите на хищното битие. Българинът обича да се смее. Най-вече над останалите българи. Неумението ни да извличаме поуки от миналото няма нищо общо с удивителното умение на българина да забогатява за два дни. Как става това ли? Естествено, пак за сметка на останалите българи. И тъй като няма правила и контрол, съвременният Бай Ганьо яхна демокрацията и тръгна по жълтите павета на простацината. Обикновените хора очакват поредния месия и по навик се вторачват в премиера като в чудотворна икона. В трудно време като днешното, благородството е присъщо само за истински благородници. А у нас всички благородници са с текезесарски произход. Най-идиотското е, че тарикатът, съвременният Бай Ганю и Андрешко имат условни рефлексии за всяка социална епоха. Тяхната хамелеонска приспособимост винаги ги изтиква нагоре като

коркова тапа в прекипяло вино. И винаги се оправят, няма какво да ги мислим. Ако не станат евродепутати, барем народни представители ще станат, в краен случай в някой борд ще пролазят, европроектче ще гушнат. Колкото до интелigentните българи, за съжаление мнозина от тях не успяха да оцелеят в джунглата на прехода.

Геният Христо Фотев си отиде без пукнат лев, осъден от БТК за неплатена сметка за телефон. Геров, патриархът на съвременната ни поезия, също угасна в нищета. Българският Пикасо – Евгений Босаячки нямаше пари за животоподдържащите си лекарства, мир на праха му. Никога няма да забравя любимия ми актьор Кирчо Димитров от „Сълза и смях“, когото веднъж срещнах на улицата, а той, болнав и немощен, бъркаше бетон на частен строеж, за да добави някой лев към мизерната пенсийка. Бог да го прости! Последният път, когато видях голямата българска поетеса Калина Ковачева, тя мръзнеше с тежък инсулт в един частен хоспис без парно. А после угасна. Уви, тази наша т. нар. държава има къса памет за своите съвременни мъченици, вградили душа в светлика, подир който вървим из тунела. Интелigentният човек по правило е достоен и горд. Хората на изкуството се оказаха с притъпени сетива, неспособни да се приспособят към законите на джунглата, и затова днес един по един си отиват от нас ветераните. Тъжно и покъртително, подобно на Самуиловите войници. С очи, но без вяра и хляб...

Как се отнасяте към девалвацията на духовните ценности?

Винаги съм се чувствал безпомощен пред простотията. Инак съм неправилен оптимист, но простацината ме обезсърчава и обезверява. Видиш ли прост човек – бягай в чужда държава. Впрочем тъкмо поради тая причина българите продължават да се изнасят. В тая мутренска чалгарница честните вече няма накъде да отстъпват, затова особено младите хора стягат багажа и – накъдето им видят очите. Тъжно е, но е истина – тук останахме само баламите и хро-

мите. Хукнаха даже момите на Ванко към Ванкувър. Римското право умря, да живее ромското, Едно време първо ти кажат „Добър ден!“, а после те застрелят. Днес е обратното. Човещината я няма, човещината. Някога подпоручик Дебелянов не доживя да види първата си книга, отиде доброволец на Южния фронт и загина за отечеството. Същото това отечество днес облага стиховете на героя с данък-убиец! България остана единствена в Европа с пълна ставка 20 на сто ДДС върху учебници и книги! Няма как с 0,4 на сто от бюджета родната култура да шества из стъргалото, подобно на Ванеса Паради край Шанс 3' Елизе. Днес светът прилича на кибритена кутийка, която някой дебил прехвърля в мазните си пръсти и ей сега ще ни драсне една клечка, и съдбата на цял един народ виси на тънкия конец на кефа на подобни съвременни Вандерлюбовци, пациенти на

НАДЕЖДА

На баща ми

*Добрите хора си отиват рано,
а лошите остават на банкет.
Животът е лотария с награди,
но кой е печелившият билет?
Добрите хора вечно са самотни,
а лошите живеят на стада.
Човек привиква някак неохотно
да казва „не“, когато мисли „да“.
Добрите хора страдат от невроза,
а лошите са с нерви от въже.
Отдавна Хамлет е решил въпроса –
бъди злодей, за да не ти е зле!
Добрите хора падат първи в боя,
а лошите отзад крещат: „Ура!“
Нима пред Ботев имаше завои
с облаги от народната софра?
Добрите хора пеят тъжни песни,
а лошите – тържествен дитирамб.
Животът е прекрасен, но нелесен,
когато нямаш сигурен гарант...
Добрите хора вярват във Доброто,
а лошите разчитат на късмет.
Но днеска за победата над злото
не е достатъчно да си поет!
Разправят, че добрите ще изчезнат,
разпънати от своята доброта.
Но аз живея с искрена надежда –
Доброто надживява и смъртта!*

недофинансираната ни психиатрична превенция.

Има ли място в живота ни за цветни сънища?

В живота ни никога не е имало място за тях. Ала все се е намирал някой странник да извика, да изкрещи своята вяра, че утре животът ще бъде по-хубав и светъл. И вземат, че го застрелят. Никак не е случайно, че България е страната на убитите поети. И вероятно затова животът става все по-мизерен и зъл. Да ме прощава Калдерон де ла Барка, но животът така и не стана сън. И като не можем да поживеем щастливо, ние сънуваме своето щастие. Изкуството е гара разпределителна към Млечния път. Какво прави творецът, за да се спаси от наемния убиец? Като нямаш автомат „Калашников“ и дори прашка, обличаш бронезилетката на своето творческо въображение. Казват, че великият Леонардо е рисувал Мона Лиза и гола. Защо тогава не я е запазил? Защото е уязвима и беззащитна. Макар и безсмъртни, световните шедьоври са безкрайно чупливи и крехки пред варварската хищност на завоевателя. Затова от великия Протоген не е останала нито една фреска, затова тракийския златен Пегас е разрязан с ножовка и никой не знае къде е останалата част от статуетката. Затова всички гробници са ограбени още в древността, а прочутата кехлибарена стая и днес стои скрита в нечие нацистко мазе... Бедата е там, че не само шедьоврите са уязвими. Далеч по-уязвими са творците, които никак не умеят да се пригледат към тая или оная обществена конюнктура, която язди битието. Днес живея с все по-малко илюзии, но страшно хубаво ми е, че ги имам. Вярвам, че някой ден ще пея в Сан Ремо, все още мечтаей да открия неизвестна планета или лек срещу рак.

Продавач на надежда ли сте или събирач на тъга?

Вероятно и двете. Днес онова малко магазинче на Джани Родари продава дрога и алкохол. В това райско кътче, родило Орфей, Спартак, Крали Марко, Ботев и Левски, Джон Атанасов, днес хората мизерстват, духовността е в необратима кома. Вижте ги германците! Няма грам

С Аня Пенчева на премиерата на „Шлиферът на Леонардо“

чувство за хумор, пък откриват музей на хумора. А ние, понеже спим, си имаме празник на будителите. Ала де ги? Индексът „Дау Джоунс“ паднал с цели 8 пункта. Това означава, че изкупната цена на велпапе в кварталния пункт ще падне с 3 стотинки. Докъде я докарахме?! Дори боклукът ни е вързан с американската икономика! Излиза, че не новоизлюпеният Нобелов лауреат за мир спасява човечеството. Спасявам го аз, ти, и стрина Доца от Кошарево. Защото Европейският съюз ни налага европейски цени на ток, горива и услуги, на храни и напитки, но не ни налага европейски заплати. Огромната разлика в стандарта е буфер, който поема всеки един от нас, всяко бедно българско семейство. С недоимъка и недохранените ни деца, с дефицита в здравната система от почти един милиард, което е открит геноцид! Някога лично Едгар Кейси предсказа краха на комунизма, но днес и най-прочутият астролог не може да познае каква ще е сметката ми за януари от „Топлофикация“. Вече няма граница между иреално и реално. Учените са категорични, че на Марс съществува метан. Значи там има живот? Да, там може и да има...

„Спасение няма, Спасителю...“, казва един спасител в стиховете Ви. Как можем да съхраним опустошените и лутащите се в глобалния свят души? Остана ли място за поезия в тези груби времена?

Неотдавна получих писмо от моя позната, бивша учителка от Варна, понастоящем емигрант в Испания. Тя ми призна, че благодарение на едно мое старо стихотворение „Надежда“ тя успявала да се зареди с енергия, да преодолее най-трудните житейски мигове. Очевидно има смисъл да продължавам да пиша. Поезията е антибиотик срещу простацината, тамифлу срещу чалгарския грип на тоталната бездуховност. За съжаление простацината няма почивен ден. Тя прилича на тежковъоръжен рейнджър, роден да убива красотата. Няма по-страшно нещо от простия човек, от тъпанара. Но те се множат като хлебарки, срещу говедото „Райд“ не помага. Къде да избягаш? Днес простацината е навсякъде – у съседите, в офиса ти, на улицата, в отсрещния супер, дори в парламента. Включиш си телевизора, а оттам рука простотия. С петмез от турски сериали, риалити и айдъли. Тия продуценти и водещи трябва да бъдат застреляни, защото демонстрират и култивират удивителна простация, гримирана с безумно чувство за хумор. Красотата едва ли ще спаси този опростачен свят, но може да го направи по-малко циничен, не тъй мизерен и груб. Вярвам в силата на изкуството. И тъкмо тази вяра ме спасява, да не се разпадна на атоми в кварталната пивница.

Въпросите зададе
Мария Захариева

ИВАЙЛО ДИМАНОВ

е журналист, писател и бард, автор на стихосбирките „Площад Гарибалди“ (1990), „Допълнение към Закона за защита на цветните сънища“ (2002) и „Добър вечер, г-жо Тъга!“ (2008). Автор е и на бестселъра „Шлиферът на Леонардо“ (2006), претърпял две издания, както и на сборник с театрални есета „Не стреляйте по Мелпомена!“. През ноември 2010 излезе най-новата му книга „Килър с 24 диоптъра късогледство.“ Диманов е носител на голямата награда в националния конкурс за поезия „В полите на Витоша“, отличието за дебют „Южна пролет“, както и на Националната литературна награда „Димчо Дебелянов“. През септември 2010 спечели първа награда на международния конкурс за поезия в Торино.

Учени установиха, че
душата на човека тежи 4 грама

Танцува животът в ах, онзи джаз.
Не спирай да вярваш във щъркели!
Господ дава на всеки от нас
четири грама безсмъртие.

Ще сбъднеш мечтите след час или век
по пътя, осеян с премеждия.
Господ дава на всеки човек
четири грама надежда.

Късметът ще кацне след миг или час,
но трябва да бъдеш готов.
Господ дава на всеки от нас
четири грама любов...

ИЗГОРИ, ЗА ДА СВЕТИШ! НА ТЪЩАТА!

Старецът изтупа широките си рамене от неразтопен
ния все още сняг и звънна на входната врата.

– О, Дядо Коледа, откога те чакаме! Заповядай! – зарадва
се искрено домакинът. – Мими, ела да видиш кой е тук!
Гостът влезе в хола и внимателно свали от гърба си
тежкия чувал, а в това време цялата фамилия се подреди
около него, образувайки плътен кордон. Като при обсада-
та на Одрин.

– Семейство Рангелови? – прочете в тейфтера си човекът
с червени дрехи, докато две хлапета яростно дърпаха
истинските му бели мустаци...

– Да, ние сме! – отвърна главата на въпросното семей-
ство.

– Я да видим сега дали сте слушали през годината. Какво
получава семейство Рангелови? Получавате, получава-
те... рожба! – тържествено издекламира дядо Коледа,
бръкна в чувала и извади едно тримесечно бебе, съвсем
истинско, при това твърде гласовито. – Честито!

– Но... ние не искаме бебе, а бойлер! – скочи като ужилена
домакинята. – Имаме си достатъчно деца, бойлер няма-
ме. И писмо ви пратихме в уебсайта! Има грешка...

– Няма грешка. Ето, какво пише тук? Семейство Рангело-
ви – бебе.

– А бе вие луд ли сте, пет деца имаме, защо ни е още едно...
– Значи сте с богат опит, тъкмо ще ви е от полза.

А и шест е щастливо число.

– Вземайте си бебето и си ни дайте бойлера!

– Как така ще го взема обратно? На тоя студ? Ами ако
хване пневмония или птичи грип? Вие сърце нямате ли?

– Имаме сърце, пари нямаме! – отвърна ядосан Рангелов.

– И бойлер нямаме, – допълни го жена му. – А тия деца как
се къпят без топла вода, питате ли ме? Виждате, вероятно
е станало недоразумение.

– Възможно е. Истинският дядо Коледа стачкува и аз го
замествах по съвместителство. Що не вземете бебе-
то временно, докато се изяснят нещата, пък после ще
видим какво може да се направи.

– Как така ще взема чуждо дете? – упорстваше господин

Рангелов. – Това да не е телевизор или сокоизтисквачка,
дете е все пак...

– Милчо, да го вземем за известно време, а? Докато спре
стачката, пък после титулярният дядо Коледа ще опра-
ви нещата. Извинете, може ли да го видим?

Дядо Коледа подаде бебето, повито в розови пеленки.

– Ама то е... съвсем черно! – дръпна се уплашено жената.

– Вие нещо против негрите ли имате? Да не сте раси-
сти?

– Не сме, но така и така не получихме бяла техника, поне
бебето да беше бяло...

– Айде сега претенции. Дори Анджелина Джоли осинови
негърче, а вие кусури му намирате. Я не се излагайте! Ще
видите как ще се привържете и догодина още едно ще
искате. Вие пак сте добре, само с едно негърче се отърва-
хте. Ами съседите под вас питате ли ги?

– Кои, Василеви?

– Същите. Надявали се хората кактус да им донеса, обаче
нали Дядо Коледа стачкува, а документацията е пълна
каша, в заявката им пише тъща. Идете да видите какво
става сега. Василев стои мирно, разперил ръце, а тъща-
та го украсява...

– Как така го украсява?

– Ми както се украсява коледна елха. С гирлянди, играчки,
свещички. Топки си има, тъщата само ги увива в станьол.
И едно цукало е сложила отдолу, за всеки случай...

– Горкичкят!

– Дано издържи като запалят бенгалския огън. Тъщата
е тикнала една пръчка в носа му, другите са отзад...

– Виждаш ли, Милчо, какви жертви прави човекът в име-
то на хубавия празник. А мама стои самичка на село...

– О, размислих! Я давай негърчето! Сигурно е гладно? –
разбърза се господин Рангелов. – Благодарим ти, Дядо
Коледа и весели празници! И да се разберем отсега – дого-
дина никакви стачки!

– Айде със здраве! И честита Коледа!

Ивайло Диманов